D·N
19/5 1954

Atombomben och neutraliteten

I gårdagens interpellationssvar stannade statsministern i huvudsak vid de allmänna tankar som vanligen framförs i debatten kring atombomben. Sålunda uttryckte han sina förhoppningar om att en överenskommelse skulle kunna träffas om förbud för användning av atomvapen och om kontroll i anslutning till detta förbud. Det är självfallet en förhoppning som alla delar, men det är direkt missledande att utlåta den utan att samtidigt påpeka att en effektiv kontroll på detta område förutsätter inrättandet av ett världsorgan, som i viktiga händelsen måste fungera som en världsregering, och att i ett sådant sammanhang vetorätten för stormakterna måste försvinna. Kort sagt: för en atombombskontroll krävs revolutionerande beslut om förhållandet mellan folken — beslut som vi vet inte kan åstadkommas och som den svenska regeringen efter allt att döma inte ens är beredd att förorda, eftersom dylika beslut skulle kasta all neutralitetspolitik över ända. På dessa realiteter ingick he Erlander inte; han nöjde sig med de ständigt brukbara fraserna.

Beträffande den svenska politiken gjorde statsministern en egendomlig deklaration. "Vår alliansfria utrikespolitik ligger fast. Men vi måste vara beredda att försvara vår självständighet." Omedvetet antydde he Erlander här genom ordet "men" det ostridiga förhållandet att ett försvar för vår självständighet möter övervägande svårigheter om vår alliansfria politik fullföljes. Han anförde i fortsättningen att atomvapen sannolikt skulle komma att användas i ett storkrig och att "vi måste vara beredda att försvara oss i ett framtida krig även mot en fiende, som mot oss använder atomvapen". Men att försvara sig mot ett land med atombomber utan att själv äga sådana (ingen tänkte sig att Sverige skulle skaffa sig atombomber, svårtorn) och utan att erhålla hjälp från någon som innehar atombomber, det är, som vi alla inser, ett katastrofalt företag. Här hjälper inte de försvarsanstalter, den utrymning och de skyddsrumsbyggen som hr Erlander talade om. Den svenska neutralitetspolitiken innebär i själva verket att vår risk att indras i ett storkrig är praktiskt taget densamma som om vi tillhörde Atlantpakten, men att våra möjligheter att värja oss är oförliktigt mycket mindre. Om något, så borde den senaste tidens utveckling i fråga om atomvapen framkalla en omprövning av vår politiska linje. Men förstelningen tycks vara för stor för att en sådan omprövning skall vara möjlig.

Övriga yttranden i den korta debatten var av samma typ. Man närmade sig idealet för en svensk utrikesdebatt: allmän enighet, tävlan i plattheter — vunnen av hr Sandler, som kan parlymera det triviala — omsorgsfullt undvikande av det omstridda, obehagliga och väsentliga.

Historiskt domslut i USA

Den amerikanska högsta domstolena enhälliga utslag i måndags, enligt vilket det är grundlagsstridigt att särhålla vita och negrer i den officiella skolundervisningen, har betecknats som det märkligaste domslutet sedan inbördeskriget. Det vill inte säga litet: den med enastående makt och enastående prestige utrustade domstolen har under detta skede fällt många utslag som på ett avgörande sätt ingrept i amerikanskt samhällsliv. Under årtiondena efter kriget var tendensen i domstolens praxis, liksom i landets politik, utpräglat konservativ. Den berömda fjortonde författningsändringen (antagen år 1868) hade till syfte att trygga negrernas likställighet, men blev i praktiken begagnad som en bom för sociala reformer i delstaterna, medan raspolitiken i Södern genom invecklade tolkninga bereddes möjlighet att fortskrida utan hämningar. Under de senaste årtiondena har utvecklingslinjen varit den motsatta, och detta har inte minst framträtt vid handläggningen av mål rörande negrernas rättigheter. Den väldiga förbättringen av negrernas ställning beror till stor del på domstolsutslag. Borttagandet av segregationen mellan vita och svarta i mellanstatlig trafik, begränsningen av rätten att förbehålla vissa bostadsområden åt vita, utvidgningen av negrernas politiska rättigheter, allt detta och mycket annat har skett väsentligen genom att den högsta domstolen brukat sin rätt att bedöma statliga lagars förenlighet med staternas och unionens författningar.

Det utslag som nu fällts har föregåtts av en exceptionellt livlig debatt och av de mest ingående utredningar. De negrer från skilda stater (Syd-Carolina, Virginia, Kansas, Delaware samt huvudstaden Washington) som fört talan mot segregationen i skolorna har stötts av advokater från den stora organisationen för främjande av de färgades framsteg (NAACP), men på samma sida har, väl att märka, uppträtt ombud för unionsregeringen, både den förutvarande demokratiska och den nu sittande republikanska. På andra sidan har stått de delstater vilkas segregationspolitik angripits, och de har företrätts av några av Amerikas främsta jurister.

Segregationen i skolorna — liksom segregationen över huvud — har varit mest utpräglad och strängt genomförd i sydstaterna, från Virginia i nordost till Texas i sydväst, där fortfarande, trots den starka utvandringen till Norden och Västern, drygt 60 procent av negrerna i USA är bosatta. Denna segregation innebär i sin ordinära utformning att enligt lagen vita och svarta skall gå i skilda skolor. En dylik segregation har enligt högsta domstolens utslag av år 1896 varit tillåten; "skilda men likvärdiga" skolor har sagts inte utgöra någon diskriminering mot negrerna. I realiteten har emellertid inte skolorna varit likvärdiga; att man kunnat tala om "likvärdighet" beror på att samma slag av undervisning meddelats. Negrerna har haft sämre skollokaler, lägre betalda lärare, skolmåltider i mindre utsträckning; de har i vida mindre omfattning än de vita kunnat fortsätta i läroverk, och ofta har de i fråga om böcker och annan materiel varit ojämförligt sämre ställda. Beträffande undervisning, liksom på andra områden, har sydstaterna stått längre än landet i övrigt, och det är alldeles särskilt negrerna som fått lida av denna efterblivenhet.

Skolsegregationen har inte varit begränsad till Södern. Den är, såsom av vidstående karta — där, påhpuden i 17 och i 16 stater, i ett antal stater finns inga eller mindre entydiga bestämmelser. Ostridigt är att en viss segregation — särskilt genom anordningen av skoldistrikt — kunnat förekomma även i stater där den i princip förbjuden; då negrerna i många fall är koncentrerade till vissa stadsdelar, är ett slags segregation ofrånkomlig eller lätt att utan särskilda bestämmelser genomföra. Utanför Södern har segregationen emellertid i regel inte i samma grad lett till att negrernas undervisning blivit sämre än de vitas.

Under de senaste årtiondena, och särskilt under de senaste åren, har framstegen varit betydande. Flera stater i norr och väster har antagit bestämmelser mot segregationen eller härdare tillämpat existerande bestämmelser av denna art. Framför allt har man, delvis under trycket av vissa domstolsutslag, sökt göra "likvärdighet" till en realitet. Södern; har i förhållande till sina inkomster lagt ned ovanligt mycket pengar på skolor och således särskilt på skolor för negrerna. 1951—1952 var utgifterna för skolor i de egentliga sydstaterna 1,2 miljarder dollar, några fyra gånger så mycket som tidigare, och därav gick 220 miljoner till negerskolor. Fortfarande är dock skillnaden mellan de vitas och negrernas möjligheter avsevärd. Negrerna är i dessa trettton stater en fjärdedel av befolkningen, men får, såsom nyss angivna siffror visar, mindre än en femtedel av skolbudgeten; enligt en undersökning av år 1952 skulle utgiften per elev i de svartas skolor vara 115 dollar, i de vitas 165 dollar. Men framsteget är ofantligt.

Det är betecknande att detta framsteg till stor del beror på insatser av folk som håller på segregation och genom förbättringar av negerskolorna velat skydda kritiken av denna segregation. Typisk för denna grupp är guvernör Byrnes i Syd-Carolina, som bekämpat liberaliseringskraven men ivrigt verkat för ett bättre skolväsen för negrerna: "För att möta denna situation är vi tvungna att nu göra vad vi borde ha gjort under de senaste femtio åren."

Utslaget i skolfrågan har förebådats av ett antal utslag förande den akademiska undervisningen under senare år. Dessa utslag har gått ut på att negrer måste ha samma möjligheter till högre undervisning som de vita, och kravet på likvärdighet har drivits så långt att det inte kan tillgodoser annat än genom att samma undervisningsanstalter ställs till förfogande. Följden av dessa utslag har blivit att negerstudenter numera har tillträde till de flesta statsuniversitet även i Södern: endast i fem stater är de portförbjudna, och dessa förbud skulle med säkerhet upphävas om någon förde saken inför högsta domstolen. Man har ofta påstått att de vita studenterna inte skulle tolerera negrerna, men knappast några svårigheter har uppstått — eburu väl det personliga umgänget mellan vita och svarta studenter i allmänhet torde vara starkt begränsat.

Den skisserade utvecklingen har krönts genom högsta domstolens senaste utslag, en lysande seger för friheten och jämlikhetens grundsatser. Vad innebär, närmare bestämt, detta utslag? Vilken reaktion är att vänta? Vilka blir följderna på lång sikt? Till de frågorna skall vi återkomma.

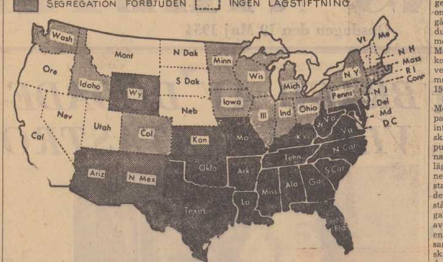

Reträtt till saklighet i bostadsfrågan

Morgon-Tidningen (s) behandlar i en ledare bostadsfrågan på ett sätt som visar att fakta gjort verkan — det är inte längre tal om att folkpartiets finansieringsförslag skulle leda till hyreshöjningar. I själva verket påverkar detta förslag inte hyresgästernas villkor i något avseende, de som däremot berörres av förslaget är skattebetalarna.

Allmänheten har säkert fått ett intryck av att diskussionen kring dessa ting är ytterst invecklad, och sanningen att säga kan den bli hur tillkrånglad som helst om inte debattörerna går in för att hålla fast kärnpunkten, som i och för sig inte är svår att förstå. Vad det gäller är helt enkelt om topphastighederna i de nybyggda flerfamiljshusen skall skäras bort med ett enda snitt eller om de successivt skall avskrivas under en följd av år. I det förra fallet får dagens skattebetalare så rätt, råder beträffande dessa subventioner inga som helst motsättningar mellan regeringen och folkpartiet om i fråga om finansieringen. Det framgår av att folkpartiet icke reducerar behovet av skattemedel med 250 milj. kr., vilket Morgon-Tidningen uppger vara kostnaderna för de totala subventionerna, utan kalkylerar med en minskning på omkring 150 milj. kr.

Som ett sista argument anför Morgon-Tidningen att om folkpartiets linje följes kan man inte få "ett jämnare och lägre skatteutag". Jo, om utgångspunkten är att byggnadskostnaderna kan prressas till en lägre nivå där inga subventioner behövs och uppgiften för statens del är att skära av den kostnadspuckel som uppstått på några års bostadsbyggande, måste ju en fördelning av bördan på flera år betyda en utjämning av skattebehovet samtidigt som det totala skatteuttaget kan bli lägre. Hur de skattemedel som behövs i framtiden påverkar det faktiska skatteuttaget är väl ingen nu kunna förutse.

Socialdemokraternas upplägg ning av polemiken i denna fråga påminner inte så litet om den taktik som användes för ett år sedan i sjukförsäkringsfrågan. Där förordade folkpartiet en delvis annan finansieringslinje än socialdemokraterna, och genast hette det att folkpartiet säger nej till reformen. Det dröjde emellertid inte länge innan socialdemokraterna spräckte rösten och fick övergå till en saklig argumentering. Det stadiet synes nu ha nåtts i bostadsfrågan; för återfall kräva självfallet reservation. Man lanserar ett ohederligt påstående, skriker upp sig i falsett, men tvingas efter diverse harklingar att lägga om rösten sedan folk fått beskED om vad saken verkligen gäller.

PRESSGRANNAR

Det var regeringens understuggare som svarade för den nattliga skandalen i andra kammaren, skriver Eskilstuna-Kuriren (fp) om debattdebatten, som tvingades fram av majoriteten längt efter midnatt, trots oppositionens begäran om uppskov till lämpligare tidpunkt.

Det var med andra ord socialdemokraterna som motsatte sig kravet på ett uppskov. De tyckte att de nattliga timmarna med tomma bänkar var den rätta miljön för en konstitutionell grundändring av hur regeringen motsvarat sitt ansvar. De gingo därvid enfaut i sina herrars fotspår, och det gjorde de med all sin polemiska självtillräcklighet som numera är det mest karaktäristiska för den större regeringspartiet. På läraktigheten behöver verken hr Erlander eller hr Undén längre. Och bondeförbundet löper villigt med. För bondernas förmenta finansiering är i fråga om kritisk vaksamhet gentemot regeringsmakten har det ingen vördnad. Det hjälper villigt socialdemokraterna att ytterligare försvaga riksdagens ansvarande.

Initiativet till övergreppet togs från statsrådsbänken, och beslutet genomdrevs av den socialdemokratiska talmannen — majoriteten av socialdemokrater och bondeförbundare följde sedan med vinken. Det gick för långt — till och med Morgon-Tidningen (s) finner det klokast att, om också i skrvade vändningar, erkänna detta. Att det var fråga om ett direkt maktövergrep vågar man inte bestrida; märk den krystade formuleringen: "Något medvetet maktövergrepp var det väl dock inte fråga om . . . :

MT anser också att oppositionen borde ha fått en chans att framföra sin kritik under grundsammare omständigheter. Något medvetet maktövergrepp var det väl dock inte fråga om från majoritetens sida. Snarare rörde det sig om en alltför långt driven ambition att hinna genom föredragslistan. Ku har anseendet för att utländarnet inte tidigare kom på riksdagens bord, exempelvis till omdagens förhandlingar. Dessutom anagås nog lördagens debatter av många onödigt utdragna. Men, som sagt, för vår del hade vi gärna unnat oppositionen att få tala i dagsljus.

Allför ihåliga ursäkter. Lördagsnattens grova tilltag är ingen enastående händelse — det var ex beteckande handling från en majoritet för vilken makten är viktigare än allt. Några slängar åt ett senfärdigt riksdrott och några skrapningar på foten inför de förfördelade på oppositionssidan räcker inte som urskäl — så lätt kommer man inte undan ett övergrepp som detta.

Det som främst gör skillnaden mellan arbetarens och tjänstemannens socialvård från företagens sida så stor är skillnaden i pensionsingsavseende, något som man också kunde anta. Som bekant är det också denna detalj som främst observerats i debatten om den olika förmånsställningen och som förutsätter att starkt understryka angelägenheten av en utjämning härvidlag, påpekar Läns-Demokraten (s) i Kristianstad. Även denna del av lönereformerna markerar således starkt skillnaden mellan arbetaren och tjänstemannen, knyter den senare starkare till företaget, medan den förre ställer sig mera kallsinnig!

I en tid när det är en allmän strävan att försöka få arbetaren som medintressent i företagen och inte bara som arbetskraft är det inte oviktigt att detta förhållande observeras. Det ligger i sakens natur, att den som känner sig väl omhändertagen och värdesatt av sitt företag också känner en starkare samhörighet med detta och av denna anledning ofta gör en mera helhjärtad insats för detta än han annars skulle göra. Att krympa skillnaden i förmåner mellan arbetare och tjänstemän är sålunda inte bara en fråga om större rättvisa, vilket redan det vore en tillräcklig anledning till en sådan krympning, det är också från produktionsynpunkt betydelsefulls att inga hämmande moment av denna art brumsar upp produktionstakten.

Därmed är inte sagt att den som utför ett mindre kvalificerat arbete skall få samma förmåner som den som utför ett kvalificerat. Skulle detta bli fallet, löpte vi omedelbart risken att ingen brydde sig om att kvalificera sig för viktigare uppgifter, och det skulle inte bara betyda att vi fick en försämrad produktion i nuet, det skulle ju också hämma utvecklingen över lag på ett sådant sätt att det aldrig kan bli tal om att handla så, fortsätter tidningen.

Men detta är en sak, en annan är om inte avståndet mellan de kvalificerade och mindre kvalificerade yrkena kan minskas vad lönerörmånerna i klump angår utan men för produktionen och utvecklingen.

Det får inte heller glömmas bort att tjänstemännens större sociala förmåner i inte ringa utsträckning vunnits genom återhållsamhet på lönesidan. Den i och för sig riktiga principen att de sociala förmånerna bör gälla generellt, utgå till alla, att arbetaren bör få en pension i rimligt förhållande till sin lön lika väl som tjänstemannen, kan inte förverkligas utan hänsynstagande till de uppoffringar tjänstemännen gjort för att vinna sina förmåner. Tjänstemännen har full rätt att kräva inte bara att deras situation under inga omständigheter försämras, utan också att de får sin andel av ett stigande produktionsresultat. Vid den utsträckningen kommer också den höga skattebördan med i bilden.

Timmerlastare i arbete.

- Robust konstruktion
- Hårdförkromade kolvstänger
- Vickers vingpump
- Snabbkoppling för redskapen
- Olika specialaggregat

— allt borgar för snabbhet och tillförlitlighet i de mest skiftande arbeten.

Diskutera Edra lastningsproblem med våra återförsäljare — traktorförsäljarna — eller direkt med oss.

KLIPP HÄR

Till K/B Kewaco Postfack 81, Luleå
eller K/B Kewaco, Avd.-kontor Garvarg. 3, Stockholm K.

Närmare upplysningar önskas om KBK lastmaskiner för lastning av .....
Firma./Titel .....
Namn: .....
Adress: .....
Tel.: ..... DN

SJÖVÄGEN ÄR HUVUDVÄGEN TILL VÄNNERNA I ENGLAND
kontakta SVENSKA LLOYD för kontakt med England
NU seglingar tisd. och lörd.

DAGENS NYHETER
TEGELBACKEN, STOCKHOLM 1
Telefon 22 40 00
för riksanstal: 22 40 20
Telegramadress: Dagnyheter
Postgiro: 1 1416 (för adresser)
nummer) 1417 (för prenumeration)

Chefredaktör: Herbert Tingsten (Träffas säkrast kl. 12.30—14.30)
Politisk huvudredaktör: Leif Ahlberg
Redaktionschef och ansvarig utgivare: Sten Hedman

Dagens Nyheters Aktiebolag
Verkst. direktör: Reidar Hellberg

PRENUMERATIONSPRISER
Å — Stockholmsupplagan
Stor-Stockholms övriga tidningsområde landet

Månad	kr. 6:50	6:—
Kvartal	„ 19:—	17:50
Halvår	„ 37:50	34:50
Helår	„ 75:—	69:—

ANNONSPRISLISTA
daterad 1/1 54 tillhandahålles på begäran.
Dagens Nyheters tryckeri, Stockholm 1954.

SVENSKA MÄSSAN
Internationella
öppnas lördagen 22 maj
Svenska Mässan är nu internationell och till utrymme och omfattning större än någonsin förut. Över 1.000 utställare representerande ca 15 olika länder visar sina nyheter. Det är en givande upptäcktsfärd, som väntar Er, där Ni får nya kontakter och nya impulser.
Se också patentavdelningen med hundratalet nya uppfinningar och patent.
Modevisningar dagligen på mässgården.
SVENSKA MÄSSAN INTERNATIONELL
Göteborg 22-30 maj

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.